

PHILIP ROTH

Teatrul lui Sabbath

Traducere din limba engleză
și note de Iulia Gorzo

POLIROM
2013

— *Vámonos*, a zis el, iar Rosa l-a urmat supusă de-a lungul holului până în camera lui Deborah, care arăta într-adevăr ca după trecerea unui hoț.

Nu s-ar fi mirat să găsească și o grămăjoară de excremente proaspete pe birou. Amploarea barbariei pe care și-o permisese făptașul l-a surprins chiar și pe el.

Pe patul lui Deborah.

S-a așezat pe marginea patului, în timp ce Rosa a rămas lângă dulapul răvășit.

— N-o să spun ce-ai făcut, Rosa. N-o să spun.

— *No?*

— *Absolutamente no. Prometo.*

I-a arătat, cu un gest atât de dureros, încât i-a venit să vomite, că asta avea să rămână între ei doi.

— *Nostro segreto.*

— *Secreto*, a zis ea.

— *Sí. Secreto.*

— *Me promete?*

— *Sí.*

A scos din portofel una din bancnotele de cincizeci ale lui Norman și i-a făcut semn să vină s-o ia.

— Nu, a zis Rosa.

— Eu nu spun. Tu nu spui. Eu nu spun că mi-ai arătat banii *señoreí*, doctoriței, tu nu spui că mi-ai arătat fotografiile cu ea. Pozele cu ea. *Comprende?* Uităm tot. Cum se zice „a uita” în *español*? „A uita.”

A încercat să mimeze cu mâna ceva care-i iese din minte. Aha, aha! Voltaren! *Volare!* Via Veneto! Târfele de pe Via Veneto, la fel de parfumate ca piersicile aromate pe care le cumpăra în Trastevere: o jumătate de duzină pentru echivalentul în lire al unui bănuț de zece cenți.

— *Olvidar?*

— *Olvidar! Olvidar todos!*

Ea s-a apropiat și, spre bucuria lui, a luat banii. A prins-o de mână cu degetele lui diforme, în timp ce cu cealaltă mână a mai scos o hârtie de cincizeci.

— *No, no, señor.*

— *Donación*, a zis el pe un ton modest, fără să-i dea drumul la mână.

De *donación* își amintea – și încă foarte bine. De pe vremea Circuitului Iubirii, când, de fiecare dată când te întorceai la un bordel, le aduceai cadou fetelor preferate ciorapi de nailon. Băieții ziceau: „O plăci? Atunci adu-i o mică *donación*. Ia ceva pentru ea și când mai treci pe acolo, îi dai. Că te ține minte sau nu, asta-i altă poveste. Oricum, o să primească bucuroasă ciorapii”. Cum le chema pe fetele alea? În zecile și zecile de bordeluri din acele zeci și zeci de locuri, sigur trebuie să fi existat pe undeva și o Rosa.

— Rosa, a murmurat el încetișor, încercând s-o tragă în așa fel încât să ajungă între picioarele lui, *para usted de parte mía*.¹

— *No, gracias.*

— *Por favor.*

— *No.*

— *De mí para tí*.²

O privire aspră, total opacă, dar care părea a fi totuși o invitație – ai câștigat, eu am pierdut, dă-i drumul și hai să terminăm povestea. Pe patul lui Deborah.

— Poftim, a zis el, reușind să strecoare partea de jos a corpului ei între picioarele lui larg desfăcute.

Puse mâna pe sabie. Cântări din ochi taurul. *El momento de verdad*.³

— Ia-i.

Rosa s-a supus fără să scoată un cuvânt.

Încă cincizeci, ca să fie sigur, sau ajunseseră la o înțelegere? *Cuánto dinero? Para qué cosa? Ca să fiu iar acolo, în Havana, să am șaptesprezece ani și să bag mare! Vente y no te pavonees.* Babornița, hoasca aia bătrână care-și vâra mereu capul pe ușa și încerca să mă zorească! Căutătură aspră de matroană, machiaj strident, umeri lați, de măcelar, și, după numai cincisprezece minute, o adresare

1. Pentru dumneata de la mine (în sp., în orig.).

2. De la mine pentru tine (în sp., în orig.).

3. Momentul adevărului (în sp., în orig.).

disprețuitoare, de supraveghetor de sclavi. „*Vente y no te pavonees!*” 1946. Termină și nu te da mare!

— Uite, i-a spus el cu tristețe. Camera. Haos.

Ea a întors capul.

— *Sí. Caos.*

A răsuflat adânc – a resemnare? a dezgust? Dacă i-ar strecura a treia hârtie de cincizeci, oare s-ar lăsa pur și simplu în genunchi la fel de firesc ca atunci când s-a rugat? Ar fi interesant dacă i-ar suga-o chiar în timp ce se roagă. În țările latine e ceva frecvent.

— *Eu* am făcut caos-ul ăsta, i-a spus Sabbath, iar când i-a mângâiat obrajii ciupiți de vărsat cu vârful unui deget mare în formă de lingură, ea n-a protestat. Eu. *Por qué?* Pentru că am pierdut ceva. Nu găseam ceva ce pierdusem. *Comprende?*

— *Comprendo.*

— Mi-am pierdut ochiul de sticlă. *Ojo* artificial. ăsta.

A tras-o ceva mai aproape și i-a arătat ochiul drept. A început s-o miroasă, mai întâi la subsuori, apoi și restul. Ceva cunoscut. Nu era levănțică. Bahia!

— ăsta nu-i un ochi adevărat. E un ochi de sticlă.

— *Vidrio?*

— *Sí! Sí! Este ojo, ojo de vidrio.* Ochi de sticlă.

— Ochi de sticlă, a repetat ea.

— Ochi de sticlă. Așa. L-am pierdut. L-am scos azi-noapte, când m-am culcat, ca de obicei. Dar cum nu eram acasă, *a mi casa*, nu l-am pus la locul lui obișnuit. Mă urmărești? Eu sunt musafir aici. *Amigo de Norman Cowan. Aquí para el funeral de señor Gelman.*¹

— *No!*

— *Sí.*

— *El señor Gelman está muerto?*²

— Mă tem că da.

— Ohhhhh.

1. Sunt aici pentru înmormântarea domnului Gelman (în sp., în orig.).

2. Domnul Gelman a murit? (în sp., în orig.)

— Știu. Dar așa am ajuns eu aici. Dacă el n-ar fi murit, noi doi nu ne-am fi întâlnit. În orice caz, mi-am scos ochiul de sticlă ca să mă culc, iar când m-am trezit, nu mai țineam minte unde-l pusesem. Trebuia să plec la înmormântare. Dar cum să merg la înmormântare fără un ochi? Mă înțelegi? Încercam să-mi găsesc ochiul și de-aia am deschis toate sertarele, biroul, dulapul – el gesticula frenetic, arătându-i camera, în timp ce ea dădea întruna din cap, iar buzele nu-i mai erau strânse cu înverșunare, ci întredeschise cu un fel de inocență –, ca să găsesc nenorocitul ala de ochi! Unde dispăruse? Îl căutam peste tot, innebunisem. *Loco! Demente!*

Rosa începuse să râdă de scena pe care el i-o interpreta ca într-o comedie bufă.

— *No*, i-a spus ea, lovindu-l dezaprobativ peste coapsă, *no loco*.

— *St!* Și ghici unde era, Rosa! Ghici. *Dónde* era *ojo*?

Anticipând gluma, ea a început să clatine din cap.

— *No sé.*¹

Atunci el a sărit sprinten de pe pat și, cu ea așezată acum pe pat și uitându-se la el, a început să mimeze cum își scosese ochiul din cap înainte de culcare și, după ce căutase un loc unde să-l pună, dar nu găsisese – și, temându-se că dacă intra cineva și-l vedea pe biroul lui Deborah, s-ar fi oripilat (i-a mimat și scena asta, stărnindu-i o cascadă atâțătoare de râs copilăros) –, și-l vârâse pur și simplu în buzunarul pantalonilor. Apoi se spălase pe dinți (i-a arătat și asta), se spălase pe față (i-a arătat și asta), se întorsese în dormitor ca să se dezbrace și, ca un prost – „*Estúpido! Estúpido!*”, a exclamat, bătându-se cu jalnicii lui pumni peste tâmpile și ignorând pur și simplu durerea –, își atârnase pantalonii pe un umeras din dulapul lui Deborah. I-a arătat un umeras pe care atârna o pereche de pantaloni largi, din mătase albastră, de-ai lui Deborah. Apoi i-a arătat

1. Nu știu (în sp., în orig.).

cum își întorsese pantalonii cu susu-n jos, ca să-i pună în dulap, și cum, bineînțeles, *ojo* căzuse din buzunar într-unul dintre adidașii ei de pe podea.

— Imbatabil, nu? În *zapato*-ul fetei! Ochiul meu!

Ea râdea cu atâta poftă, încât a trebuit să-și cuprindă strâns burta cu brațele, de parcă s-ar fi temut să nu-i plesnească. Dacă ai de gând s-o fuți, apropie-te de pat și fute-o acum, omule. Pe patul lui Deborah. Cea mai grasă femeie pe care ai futut-o vreodată. O ultimă femeie uriașă, după care poți să te spânzuri cu conștiința împăcată. Nu vei fi trăit degeaba.

— Uite, a zis el, apoi i-a luat o mână în mâna lui și i-a dus-o spre ochiul lui drept. Ai mai pipăit vreodată un ochi de sticlă? Dă-i drumul. Ai grijă, Rosa, dar hai, pune mâna pe el. Poate că nu vei mai avea niciodată o asemenea ocazie. În general oame-nilor le e rușine de betșugurile lor. Mie nu. Eu mor după ele. Mă fac să mă simt viu. Pune mâna.

Ea a ridicat din umeri, șovăind.

— *Si?*

— Să nu-ți fie frică. Și asta face parte din înțelegere. Pune mâna. Pune mâna încetisor.

Ea a icnit, trăgând aer în piept în timp ce atingea suprafața ochiului lui drept cu vârful grăsuliu al micuțului ei arătător.

— Sticlă, a zis el. Sticlă sută la sută.

— Pare adevărat, a zis ea și, văzând că era mai puțin sinistru decât se temuse, s-a arătat dispusă să mai pipăie o dată drăcovenia.

În ciuda aparențelor, nu era grea de cap. Și era disponibilă. Toate sunt disponibile dacă te străduiești și-ți pui mîntea la contribuție – și dacă n-ai șaiszeci și patru de ani. Fetele! Atâtea fete! Mureai numai când te gândeai.

— Normal că pare adevărat, a răspuns el. Asta pentru că e de calitate. De cea mai bună calitate. *Mucho dinero*.

Ultimul futai din viață. Muncește de la nouă ani. Fără școală. Fără canalizare. Fără bani. O mexicană

analfabetă și gravidă din cine știe ce mahala sau venită dintr-un sat sărac – și cam la fel de grasă ca tine. Nici că s-ar fi putut sfârși altfel. Dovada supremă că viața e perfectă. Știe ce face la fiecare pas. Nu, specia umană nu trebuie eradicată. Nimeni n-ar mai putea inventa vreodată ceva asemănător.

— Rosa, ești tu drăguță să faci curat în cameră? Chiar ești drăguță. N-ai vrut să mă păcălești când stăteai acolo și te rugai la Iisus. Îl rugai numai să te ierte pentru că m-ai dus în ispită. Ți-ai dat pur și simplu drumul, așa cum ai învățat. Eu admir așa ceva. N-aș zice nu dac-aș avea și eu un Iisus la care să apelez. Poate că mi-ar face rost de niște Voltaren fără rețetă. E una din specialitățile lui, nu?

Nu-și dădea seama prea bine ce spune, pentru că sângele începuse să-i coboare în picioare.

— *No comprendo.*

Dar nu era speriată, pentru că, deși îi zâmbea, Sabbath vorbea aproape în șoaptă și, simțindu-se slăbit, se așezase înapoi pe pat.

— Fă ordine, Rosa. *Regularidad.*

— Bine, a zis ea și s-a apucat să strângă zeloasă lucrurile lui Deborah de pe jos, ca să nu facă ceea ce nebunul cu barbă albă, degete anapoda și ochi de sticlă – și, mai mult ca sigur, un pistol încărcat – aștepta de la ea pentru două amărâte de hârtii de cincizeci de dolari.

— Mulțumesc, dragă, i-a spus Sabbath buimac. Mi-ai salvat viața.

Apoi vertijul i-a cuprins urechile – deși, din fericire, se ținea bine de marginea patului –, un val de fiere i-a năvălit în gâtlee și s-a simțit ca atunci când era mic, se juca în valuri și vedea prea târziu un val mare, care se spârgea deasupra lui asemeni candelabruului din somptuosul Mayfair din Asbury, uriașul candelabru care, într-un vis ce se repeta de jumătate de secol, de când Morty fusese ucis în război, se desprindea din suportul lui și se prăbușea peste el și fratele lui în timp ce ei stăteau acolo nevinovați, unul lângă altul, și se uitau la *Vrăjitorul din Oz*.